

Latviešu valoda un literatūra

Augstākais mācību satura apguves līmenis

Centralizētā eksāmena programma

Saturs

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts	2
2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa	2
2.2. Satura modulis	4
2.3. Izziņas darbības līmenis	5
3. Eksāmena darba uzbūve	5
4. Piekļuves nosacījumi	7
5. Nepieciešamo resursu nodrošinājums	8
6. Vērtēšanas kārtība un kritēriji	8
7. Palīg līdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā	9
Pielikumi	10
1. pielikums 2. daļa (tekstveide) Tekstu analīze	10
2. pielikums. Piekļuves nosacījumu materiālu vērtēšanas kritēriji	14
Eseja	14
Teksta analīze	18
Diskusiju forums	21
Recenzija	23
Jaunrades darbs	26

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts

Centralizētā eksāmena (turpmāk – eksāmens) mērķis ir novērtēt skolēnu sniegumu atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) 2. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti valodu mācību jomā. I. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti latviešu valodā” un 4. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā” augstākajā mācību satura apguves līmenī, identificēt un izvērtēt, cik lielā mērā ir apgūti plānotie sasniedzamie rezultāti (turpmāk – SR).

Eksāmena adresāts – skolēni, kuri ir apguvuši latviešu valodas mācību jomas (valodu joma) un kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas sasniedzamos rezultātus augstākajā mācību satura apguves līmenī (standarta 2. pielikums).

2. Vērtēšanas saturs

Valsts pārbaudes darba vērtēšanas saturs raksturots trīs kategorijās:

- 1) sasniedzamo rezultātu veids un grupa;
- 2) satura modulis;
- 3) izziņas darbības līmenis.

2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti ir apkopoti šādos SR veidos:

- zināšanas un izpratne;
- prasmju grupas;
- zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija;
- ieradumi.

Katram SR veidam ir norādītas SR grupas, kuras aptver standartā noteikto mācību saturu un tiek vērtētas eksāmenā (1. tabula).

Zināšanu un teksta izpratnes daļā tiek pārbaudīta skolēna izpratne par dažādiem latviešu valodas paveidiem un funkcionālajiem stiliem, tiem raksturīgajām pazīmēm un tipiskajiem izteiksmes līdzekļiem, to mijiedarbību un izpaušmi tekstā, kā arī zināšanas par daudzveidīgiem kultūras faktiem (tekstiem), kultūras zīmēm un simboliem, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus. Eksāmena uzdevumos tiek pārbaudīta arī skolēna izpratne par analizējamā teksta tēmas aktualitāti, nolūku un iedarbīgumu, teksta struktūru un kompozīciju, žanriskajām īpatnībām un specifiskajiem valodas līdzekļiem, kas raksturo autora individuālo stilu.

Prasmju apguvi raksturo SR grupas – argumentēšana un valodas kvalitāte. Argumentēšanā tiek vērtēta skolēna prasme formulēt skaidrus un precīzus apgalvojumus, pierādīt tos ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem pierādījumiem, kā arī formulēt pamatotus, argumentētus secinājumus, regulējot savu lingvistisko uzvedību. Tiek vērtēta arī prasme precīzi lietot jomas terminoloģiju. Otrā prasmju grupa ir valodas kvalitāte, kurā tiek pārbaudīta skolēna prasme veidot leksiski, gramatiski, stilistiski pilnvērtīgu tekstu, kas rakstu formā atbilst ortogrāfijas un interpunkcijas normām.

Nozīmīgs SR veids ir jaunrade, kas īstenojas eksāmenā kā zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija. Šajā sasniedzamo rezultātu veidā tiek pārbaudīta gan skolēna izpratne par teksta veidošanas strukturālajiem, mākslinieciskajiem, stilistiskajiem nosacījumiem, gan arī prasme veidot

strukturāli un kompozicionāli pārdomātu, viendabīgu tekstu un izvēlēties stilistiski iederīgus un iedarbīgus izteiksmes līdzekļus, nebaidoties eksperimentēt un piedāvāt oriģinālus risinājumus, iekļaujot tekstā patstāvīgus spriedumus.

Īpašs SR veids ir ieradumi. Tā kā ieradumu vērtēšanai nozīmīgi ir novērot skolēna darbību ilgākā laikposmā, eksāmenā ieradumi netiek novērtēti tiešā veidā. Tomēr mācību procesā mērķtiecīgi veidoti ieradumi nozīmīgi ietekmē skolēnu sniegumu eksāmenā, piemēram, skolēna spēja regulāri kontrolēt savas valodas kvalitāti un iedarbību noteiktā situācijā, kā arī ieradums stilizēt tekstu, izmantojot savdabīgus vārdus vai gramatiskos līdzekļus, apzinoties, ka valoda raksturo cilvēka identitāti, tādējādi skolēna ieradumus eksāmenā vērtē netieši, integrējot šo vērtējumu noteiktos prasmju kritērijos.

1. tabula. Sasniedzamo rezultātu veidi, grupas un to īpatsvars eksāmenā

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)
Zināšanas un izpratne	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, izprot un raksturo dažādus latviešu valodas paveidus un funkcionālos stilus, tiem raksturīgās pazīmes un tipiskos izteiksmes līdzekļus, kā arī to mijiedarbību un izpausmi tekstā. • Zina, izprot, raksturo daudzveidīgus, nozīmīgus kultūras faktus (tekstus), kultūras zīmes un simbolus, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus, raksturo to kontekstuālo nozīmi. • Izprot un raksturo sabiedrībā aktuālos diskursus par valodas un kultūras jautājumiem. • Izprot un raksturo teksta nolūku un iedarbīgumu, kā arī teksta struktūru un kompozīciju, žanriskās īpatnības. • Izprot un raksturo valodas līdzekļus, kas raksturīgi autora individuālajam stilam. 	25
Prasmju grupas	<p>Argumentēšana:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formulē skaidrus un precīzus apgalvojumus, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam un ir saistīti ar tekstu un kontekstu; • paskaidro un pierāda izteiktos apgalvojumus, izmantojot konkrētus faktus un piemērus; • formulē pamatotus, argumentētus secinājumus un spriež par tiem, regulējot savu lingvistisko uzvedību un ievērojot ētikas normas; • precīzi lieto jomas terminoloģiju. 	40

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)
	Valodas kvalitāte: <ul style="list-style-type: none"> • veido tekstu, kurā vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts; • veido pilnvērtīgu teksta gramatisko (morfoloģisko un sintaktisko) un ortogrāfisko noformējumu, kas atbilst komunikatīvajam nolūkam; • veido tekstu atbilstoši latviešu literārās valodas interpunkcijai. 	20
Zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija	Jaunrade: <ul style="list-style-type: none"> • radoši strukturē tekstu atbilstoši nolūkam, saturam un izvēlētajam žanra prasībām; • veido strukturāli un kompozicionāli pārdomātu, pabeigtu apjomam atbilstošu tekstu, kurā radoši izmantoti kompozīcijas paņēmieni, formas eksperimenti; • veido stilistiski pārdomātu tekstu, kurā īstenots viendabīgs autora individuālais stils, izvēlas stilistiski iederīgus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus; • īsteno oriģinalitāti, radoši iekļaujot tekstā patstāvīgus spriedumus, kas atspoguļo personisko pieredzi. 	15

2.2. Satura modulis

Eksāmena saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura būtiskākajiem pamatjēdzieniem jeb lielajām idejām, kas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru. Valodu mācību jomas lielās idejas ir ietvars, kas akcentē valodas būtību, lingvistisko daudzveidību un saikni ar valodas lietotāja identitāti, savukārt kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas lielās idejas ir vērsta uz indivīda radošo izaugsmi un intelektuālās, estētiskās un emocionālās pieredzes veidošanu. Eksāmenā ir iekļauti šādi satura moduļa vienumi:

- dažādi latviešu valodas paveidi un funkcionālie stili, tiem raksturīgās pazīmes un tipiskie izteiksmes līdzekļi, kā arī to mijiedarbība un izpaušme tekstā;
- daudzveidīgi, nozīmīgi kultūras fakti (teksti), kultūras zīmes un simboli, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus, to kontekstuālā nozīme, interpretācija un transformācija laikmetīgajā mākslā;
- sabiedrībā aktuālie diskursi par valodas un kultūras jautājumiem – tekstā pieteiktās tēmas izpratne, aktualitāte un problemātika;
- teksta nolūks un iedarbīgums, kā arī teksta struktūra un kompozīcija, žanriskās īpatnības;
- valodas līdzekļi, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Eksāmena saturs veidots, ņemot vērā vairākus mācību satura un pieejas akcentus.

- Eksāmena saturs veidots, integrējot tajā sasaisti ar vispārējās vidējās izglītības saturu kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, proti, latviešu literatūras materiālu izmantošanu un analīzi. Skolēnam tiek piedāvāti dažādu funkcionālo stilu teksti, tomēr lielāks īpatsvars ir daiļliteratūras tekstu izvēlei, lai skolēns varētu labāk fokusēties uz aktuāliem kultūras, literatūras vai valodniecības procesiem, kā arī teksta tematu, nolūku, aktualitāti, mērķtiecīgi izvēlētajiem valodas līdzekļiem u. tml. Dažos uzdevumu nosacījumos ir iekļauti jautājumi, kas vidējās izglītības posmā tiek apgūti starpdisciplināri.
- Eksāmena saturiskais kopums tiek pārbaudīts kompleksi, to nodrošina uzdevumu nosacījumi, kā arī uzdevumu izpildē izvēlētie analīzes teksti, kuriem ir jābūt gan žanriski, gan stilistiski, gan saturiski, gan lingvistiski daudzveidīgiem.

2.3. Izziņas darbības līmenis

Skolēna zināšanas, prasmes un kompetences tiek vērtētas, izmantojot kognitīvās jeb izziņas darbības līmeņus atbilstoši *SOLO (Structure of Observed Learning Outcomes)* jeb novēroto mācīšanās rezultātu taksonomijai, kurā skolēna sniegums tiek raksturots, analizējot ideju jeb struktūrelementu skaitu un saišu kvalitāti starp šiem struktūrelementiem.

Eksāmena uzdevumu nosacījumos skolēnu izziņas darbības līmenis tiek pārbaudīts kompleksi. Eksāmena 1. daļā tiek pārbaudītas skolēna zināšanas un prasmes I (identificēšana, noteikšana), II (raksturošana, klasificēšana) un III (analizēšana, vērtēšana) izziņas darbības līmenī, savukārt 2. daļa ir vērsta uz III (analizēšana, vērtēšana) un IV (sintezēšana, pārrādīšana) izziņas darbības līmeņa aktualizāciju, jo skolēns veido radošu tekstu rakstos, kurā īsteno saturisko struktūrelementu lietojumu paplašinātā abstrakcijā jaunā kontekstā.

3. Eksāmena darba uzbūve

Eksāmenam ir divas daļas:

1. daļa – zināšanas un teksta izpratne (rakstos),
2. daļa – tekstu analīze (rakstos).

2.tabula. Eksāmena daļās iegūstamais punktu skaits un īpatsvars

Daļa	Uzdevumu skaits	Maksimālais punktu skaits	Daļas īpatsvars (%)	Izpildes laiks (min)
1. daļa. Zināšanas un teksta izpratne	20	20	25	70*
2. daļa. Tekstu analīze	1	40x1,5=60	75	180
Kopā	21	80	100	240

* 60 minūtes testa veikšanai un 10 minūtes atbilžu lapas aizpildīšanai

Eksāmenam darbam ir viens variants.

1. daļa. Zināšanas un teksta izpratne

Eksāmena 1.daļā skolēnam tiek piedāvāti divi iepriekš nezināmi teksti vai to fragmenti (turpmāk – teksti). Tekstu apjoms ir 400–800 vārdu. Piedāvātie teksti ir tematiski saistīti, bet žanriski atšķirīgi, viens no piedāvātajiem tekstiem ir daiļliteratūras teksts. Piedāvātie tekstu komplekti var būt kompilēti žanriski dažādi, piemēram, 1) daiļliteratūras teksts un publicistikas teksts; 2) daiļliteratūras teksts un populārzinātnisks teksts; 3) daiļliteratūras teksts un recenzija u. tml.

Eksāmenā izmanto tekstu oriģinālus, kurus atbilstoši eksāmena nosacījumiem var īsināt, teksti pamatā ir rakstīti literārajā valodā un var ietvert dažādu nacionālās valodas paveidu pazīmes. Tekstos ir ietverti daudzveidīgi valodas līdzekļi, lai tos var analizēt gan no semantiskā, gan no strukturālā, gan no stilistiskā viedokļa. Teksti ir saistīti ar kādu kultūrai būtisku personību, laikmetu vai reģionu, par ko liecina tekstos identificējamas kultūras zīmes, artefakti, simboli, varoņi, ieradumi, rituāli u.tml., tajos pietiekami spilgti izpaužas autora individuālais stils dažādos valodas līmeņos.

1.daļā skolēniem tiek piedāvāts viens tekstu fragmentu komplekts. 1. daļas sākumā katrs skolēns saņem izdrukāto tekstu fragmentu komplektu, katrs teksts ir izdrukāts uz atsevišķas lapas. Skolēnam tiek dots laiks iepazīties ar tekstu saturu un izpildīt daudzizvēļu uzdevumu testu, kurā ir 20 uzdevumi par piedāvātajiem tekstu fragmentiem un ar to saturu saistītu kontekstu. Tests sastāv no daudzizvēļu uzdevumiem, kam ir sagatavoti 3 vai 4 atbilžu varianti, un skolēns atbilstoši katra uzdevuma nosacījumiem izvēlas, viņaprāt, pareizo atbildi. Katram uzdevumam ir tikai viena pareiza atbilde, par katru pareizu atbildi skolēns iegūst 1 punktu. Skolēns 60 minūtes strādā 1.daļas darba lapā, kurā drīkst veikt pierakstus vai svītrojumus, ja tas ir nepieciešams.

Testā tiek iekļauti jautājumi par:

- tekstu fragmentos ietvertajiem latviešu valodas paveidiem un funkcionālajiem stiliem, tiem raksturīgajām pazīmēm un tipiskajiem izteiksmes līdzekļiem, kā arī to mijiedarbību un izpausmi tekstā;
- daudzveidīgiem, nozīmīgiem kultūras faktiem, kultūras zīmēm un simboliem, kas ir minēti tekstu fragmentos un kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus;
- sabiedrībā aktuāliem diskursiem – teksta fragmentos pieteiktās tēmas izpratni, aktualitāti un problemātiku;
- teksta nolūku un iedarbīgumu, kā arī teksta struktūru un kompozīciju, žanriskajām īpatnībām;
- valodas līdzekļiem, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Uzdevumu īpatsvars nav noteikts, tas ir atkarīgs no piedāvāto tekstu satura. 1. daļas uzdevumos pēc iespējas ir pārstāvēti visi iepriekš uzskaitītie satura vienumi vismaz vienā jautājumā.

1. daļas izpildes laiks ir 60 minūtes un 10 minūtes izvēlēto atbilžu atzīmēšanai atbilžu lapā.

Eksāmena 1. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana.

2. daļa. Tekstu analīze

Skolēns raksta tekstu analīzi (apjoms – 500–600 vārdu), kurā salīdzina divus tekstus, ar kuriem jau ir strādājis eksāmena 1.daļā. Tekstu var stilistiski un žanriski variēt, tomēr analīzes tekstam ir jābūt rakstītam literārajā valodā.

Veidojot tekstu analīzi, ir jāievēro tekstveides principi un tajā ir jāiekļauj noteiktie satura komponenti turpmāk **norādītajā secībā**:

- temats un problemātika;
- kultūras fakti/zīmes/simboli, to kontekstuālā nozīme un sasaiste ar citiem kultūras faktiem;
- tekstu žanrs un kompozīcija;
- autora valodas stils analizējamajos tekstos.

Tekstu analīzes uzdevumu kopējais izpildes laiks ir 180 minūtes. Kad uzdevums ir izpildīts, skolēns saskaita vārdus savā tekstā un 2. daļas atbilžu lapā tam paredzētajā vietā ieraksta vārdu skaitu.

Eksāmena 2. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana;
- valodas kvalitāte;
- jaunrade.

4. Piekļuves nosacījumi

Lai kārtotu eksāmenu, skolēnam jāizpilda piekļuves nosacījumu prasības – jāapliecina to prasmju apguve atbilstoši augstākā apguves līmeņa kursa saturam, kuras ir sarežģīti novērtēt eksāmena norises laikā.

Padziļinātā kursa programmas apguves laikā skolēnam katra temata apgūvē jāizpilda vairāki rakstveida uzdevumi atbilstoši katra temata specifikai – teksta analīze, recenzija, eseja, jaunrades darbs, diskusiju forums un salīdzinošā tekstu analīze. Skolēns izvēlas trīs rakstu darbus, ko augšupielādē Valsts pārbaudījumu informācijas sistēmā (turpmāk – VPS). No izstrādātajiem rakstveida uzdevumiem skolēns nedrīkst augšupielādēt salīdzinošo tekstu analīzi, jo līdzīgs uzdevums ir iekļauts eksāmenā. Skolēns drīkst augšupielādēt arī darbus, kas ir izstrādāti un jau novērtēti padziļinātā kursa apguves laikā līdz norādītajam augšupielādes datumam. Augšupielādēto skolēna darbu atbilstību noteiktiem kritērijiem (2.pielikums) un apguves līmenim apliecina izglītības iestādes vadītāja norīkots skolotājs, kurš novērtē skolēna trīs augšupielādētos darbus un/vai apkopo vērtējumus, pēc tam veic attiecīgu ierakstu VPS. Skolēna darbi tiek vērtēti summatīvi atbilstoši izglītības iestādē spēkā esošajai skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kārtībai. Vērtējums katrā skolēna darbā nedrīkst būt zemāks par četrām ballēm. Aprēķinot trīs darbu vidējo vērtējumu atbilstoši izglītības iestādē spēkā esošajai skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kārtībai, skolotājs šo vienu vidējo vērtējumu ievada VPS.

Piekļuves materiālus no 2025. gada 3. marta, bet ne vēlāk kā astoņas nedēļas pirms eksāmena norises dienas (2025. gada 31. marts) skolēns augšupielādē Valsts pārbaudījumu informācijas sistēmā – <https://eksameni.gov.lv>. Kārtība, kādā ir augšupielādējami piekļuves materiāli, atrodama [VISC Lietotāju atbalsta dienesta tīmekļa vietnē](#).

Pedagogs materiālus izvērtē un ne vēlāk kā sešas nedēļas pirms eksāmena norises dienas (2025. gada 14. aprīlis) vidējo vērtējumu ievada VPS. Izglītojamais eksāmenu drīkst kārtot, ja vidējais vērtējums par piekļuves materiālu nav zemāks par četrām ballēm.

Izglītojamie, kuri eksāmenu kārtos augstskolā, piekļuves materiālus neiesniedz.

5. Nepieciešamo resursu nodrošinājums

Eksāmenam nav nepieciešams tehniskais nodrošinājums.

6. Vērtēšanas kārtība un kritēriji

Katra eksāmena daļa tiek vērtēta atsevišķi, izmantojot noteiktu punktu skaitu un katram uzdevumam pielāgotu snieguma līmeņu aprakstu, kas ir izstrādāts, pamatojoties uz mācību priekšmeta programmā iekļauto vispārīgo snieguma līmeņu aprakstu. Aprakstā strukturēti četri snieguma līmeņi: pirmajā līmenī skolēns spēj identificēt un raksturot prasītos saturiskos elementus katru atsevišķi vai daļu no tiem, neveidojot kopsakarības starp tiem; otrajā līmenī skolēns spēj identificēt, vispārināti un stereotipiski raksturot tipiskās satura elementu pazīmes, spēj tās grupēt un klasificēt; trešajā līmenī skolēns spēj analizēt un sintezēt dažādus satura elementus, kā arī spēj izvērtēt to lietderību un kontekstuālo iedarbību; ceturtajā līmenī skolēns apzinās, izvērtē un interpretē satura elementus jaunā kontekstā, iesaistot radošu un oriģinālu pieeju, kā arī piedāvājot plašāku kontekstuālu skatījumu.

Katrai eksāmena daļai ir paredzēts noteikts punktu skaits, visu daļu kopējais maksimālais punktu skaits ir 80 punktu (2. tabula).

Skolēna snieguma rezultātus eksāmenā – iegūto punktu summu visā darbā, iegūto punktu summu katrā daļā un iegūto punktu summu pret noteiktu SR veidu vai grupu – izsaka procentuālajā novērtējumā.

1.daļā jeb zināšanu un teksta izpratnes daļā skolēns var iegūt 20 punktus, izvēloties vienu pareizo atbildi no piedāvātajām katrā testa uzdevumā un atzīmējot atbildes atbilžu lapā.

2.daļas jeb tekstu analīzes daļā vērtēšanai izmanto 10 vērtēšanas kritērijus (1.pielikums), kur dots papildu skaidrojums kritēriju “Vārdu krājums un stils”, “Gramatikas normas” un “Ortogrāfijas normas” kļūdu grupēšanai un vienotai vērtēšanai.

Atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” 21.¹ punktam – valsts pārbaudes darbā vērtējums nav iegūts, ja darba kopvērtējums 2024./2025. mācību gadā ir mazāks nekā 20 procenti. 20% eksāmenā iekļauto testelementu reprezentē minimālo prasību kopumu atbilstoši padziļinātā kursa saturam, kas nozīmē, ka skolēnam eksāmena kopvērtējumā ir jāiegūst vismaz 12 punkti no 80 iespējamajiem. Lai iegūtu minimālo 20% vērtējumu eksāmenā, skolēnam 1. daļā jāizpilda testelementi, kas atbilst I un II izziņas darbības līmenim, bet 2.daļā jādemonstrē vismaz II līmeņa prasmes, piemēram, strukturēt tekstu un ievērot teksta stilu, salīdzināt tekstus, raksturojot kopīgās vai atšķirīgās tekstu pazīmes, formulēt savu viedokli rakstos vismaz 200 vārdu apjomā.

7. Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā

Eksāmenā nav paredzēts izmantot palīglīdzekļus.

Darbs veicams ar tumši zilu vai melnu pildspalvu.

Eksāmena 1. un 2.daļas izpildes laikā tekstu lapās, kas nav jāiesniedz vērtēšanai, skolēns drīkst veikt pasvītrojuma vai citas piezīmes, izmantojot krāsu zīmuļus vai flomāsterus.

Ja darbā izmanto citātu, nepieciešams norādīt tā autoru.

Pie izglītojamiem un personām, kuras piedalās eksāmena nodrošināšanā, no brīža, kad viņiem ir pieejams eksāmena materiāls, līdz eksāmena norises beigām nedrīkst atrasties ierīces (planšetdators, piezīmjdators, viedtālrunis, viedpulkstenis u.c. saziņas un informācijas apmaiņas līdzekļi), kuras nav paredzētas Valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos.

Pielikumi

1. pielikums 2. daļa (tekstveide) Tekstu analīze

Vērtēšanas kritēriji (40 punkti; iegūtajai punktu summai tiek piemērots koeficients, $40 \times 1,5 = 60$ punkti)

1. Zināšanas un izpratne

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I	II	III	IV
1.1. Temata izpratne, individualitāte un radošums, tekstu salīdzināšana **	<p>1 punkts</p> <p>Temats nav raksturots vai raksturots virspusīgi. Teksts ir stereotipisks, šablonisks. Teksti analizēti atsevišķi, tie nav salīdzināti.</p>	<p>2 punkti</p> <p>Temats ir sašaurināts vai paplašināts. Tekstā fragmentāri vērojamas autora individualitātes vai radošuma izpausmes. Teksti ir salīdzināti, raksturotas kopīgās vai atšķirīgās tekstu pazīmes.</p>	<p>3 punkti</p> <p>Temats ir pietiekami raksturots teksta saturā. Teksta saturā izpaužas autora individualitāte un/vai radošums. Teksti ir salīdzināti, raksturotas gan kopīgās, gan atšķirīgās tekstu pazīmes.</p>	<p>4 punkti</p> <p>Temats ir pietiekami raksturots un saistīts ar kādu sabiedrībā būtisku problēmu. Tekstā pārliecinoši izpaužas autora individualitāte, personība, uzskati un redzesloks. Teksti ir salīdzināti, raksturotas kopīgās un atšķirīgās tekstu pazīmes, piedāvājot sasaisti ar citiem kultūras faktiem ārpus piedāvātajiem tekstiem.</p>
1.2. Kultūras fakti/ zīmes/ simboli, to kontekstuālā nozīme**	<p>1 punkts</p> <p>Daļa no tekstā lietotajiem kultūras faktiem/ zīmēm/ simboliem ir nosaukta.</p>	<p>2 punkti</p> <p>Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir nosaukti, ir vispārīgi iezīmēta to saikne ar kultūrvēsturisku kontekstu.</p>	<p>3 punkti</p> <p>Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar kultūrvēsturisku kontekstu.</p>	<p>4 punkti</p> <p>Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar kultūrvēsturisku kontekstu, piedāvāts salīdzinājums ar citiem kultūras faktiem/ zīmēm/ simboliem.</p>

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību saturs apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

1.3. Žanrs un tekstu kompozīcija**	1 punkts Žanrs ir nosaukts, bet nav raksturots, kompozīcijas elementi nav aplūkoti.	2 punkti Žanrs ir nosaukts un vispārīgi raksturots, pieminēti atsevišķi kompozīcijas elementi.	3 punkti Žanrs ir nosaukts un minētas raksturīgas pazīmes, tekstu kompozīcija ir izprasta, analizēta.	4 punkti Žanrs ir nosaukts un precīzi raksturots, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta.
1.4. Autora valodas stils** (analīzei piedāvātajos tekstos/to fragmentos)	1 punkts Ir nosaukti vispārīgi izteiksmes līdzekļi, kas neraksturo autora valodas stilu.	2 punkti Ir nosaukti un vispārīgi, stereotipiski raksturoti izteiksmes līdzekļi.	3 punkti Raksturoti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.	4 punkti Prasmīgi raksturoti un vērtēti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai; vērojama to sasaiste ar teksta saturu.

2. Argumentēšana

2.1. Argumentu pierādīšana**	1 punkts Argumenti pierādīti ar vienusējīgiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem. Jomas termini tekstā nav izmantoti iederīgi.	2 punkti Argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi. Jomas termini tekstā izmantoti nepārliecinoši, trūkst precizitātes.	3 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot precīzus faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti arī ar savu pieredzi. Jomas termini tekstā izmantoti precīzi.	4 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos faktus, tos vispārinot un pēc nepieciešamības papildinot ar savu pieredzi. Jomas termini tekstā izmantoti iederīgi un pārliecinoši.
-------------------------------------	---	--	--	---

3. Tekstveide

3.1. Teksta struktūra un apjoms	1 punkts Teksta struktūra nav ievērota; dalījums rindkopās neprecīzs un nepārdomāts un/vai teksta apjoms ir 200 – 300 vārdi.* <i>*Kritērijos Vārdu krājums un stils, gramatikas, ortogrāfijas un interpunkcijas normas</i> kļūdu skaitu reizina ar 2.	2 punkti Teksta struktūra ievērota daļēji; dalījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvērsta; trūkst tematiskas pārejas un/vai teksts daļēji atbilst prasītajam apjomam (301– 400 vārdi).	3 punkti Teksta struktūra ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās. Teksta apjoms ir virs 400 vārdiem.	4 punkti Teksta struktūra ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās un prasītais teksta apjoms – (500 – 600) vārdi. <i>*Pārsniegts apjoms neietekmē vērtējumu.</i>
--	--	---	---	--

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

4. Valodas kvalitāte

<p>4.1. Vārdu krājums un stils*** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu</p>	<p>1 punkts Vārdu krājums ir vienveidīgs, neprecīzs, apgrūtina teksta uztveri, nav ievērots vienots valodas stils. 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atsevišķas vārdu izvēles un stila neprecizitātes, bet neapgrūtina teksta uztveri. 4–6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, ir ievērots vienots stils; izteiksmes līdzekļi pārsvarā ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi. 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, pārdomāts, daudzveidīgs, izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, iederīgi un iedarbīgi (<i>individuālā valodas stila pazīmes</i>). Nav kļūdu.</p>
<p>4.2. Gramatikas normas*** 11 un vairāk kļūdu – 0 punktu</p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti 4–6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti –3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Ievēroti vārdu veidošanas, vārdu formu, teikumu veidošanas, daļu attieksmju nosacījumi. Nav kļūdu.</p>
<p>4.3. Ortogrāfijas normas*** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu</p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti 4–6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>
<p>4.4. Interpunkcijas normas *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu</p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas</p>	<p>2 punkti 4–6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>

Atbildi nevērtē, ja

- uzdevums nav izpildīts (analizēts tikai viens teksts; ir pārstāstīts teksta(-u) saturs; nav ievēroti tekstveides principi; **teksta apjoms līdz 200 vārdiem**);
- darbs nav salasāms;
- darbā vērojamas plaģiāta pazīmes;
- darbā ir lasāmi cilvēka cieņu aizskaroši izteikumi.

**0 punktu, ja konkrētais kritērijs nav novērtējams.

*** Vārdu krājuma un stila, gramatikas un ortogrāfijas kļūdu veidi (tabula pielikumā).

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

Vārdu krājuma un stila kļūdu veidi***	Gramatikas kļūdu veidi***	Ortogrāfijas kļūdu veidi***
<p>Vārda nozīmes neizpratne/neatbilstošas nozīmes vārds. Neatbilstošs tās pašas vārdšķiras vārds. Kalkēts vārds. Vārds svešvalodā. Liekvārdība, vienas saknes vārdu pārmērīgs atkārtojums. Valodas stilam neatbilstošs vārds. Neloģiski izteikumi, saturiski neloģisks teikums.</p>	<p>Neprecīzi piedēkļi/priedēkļi. Salīdzinājuma formu nepareizs lietojums. Nenoteiktās/noteiktās galotnes nepareizs lietojums. Neprecīzs locījums/skaitlis/dzimte. Darbības vārda formu neprecīzs lietojums. Vārdu formveidošanas kļūdas. Kļūdas prievārdu, saikļu lietošanā (ka/kad; jeb/vai). Nepamatota personas un laiku maiņa. Nepamatoti izlaists vārds teikumā. Nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi, kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē. Nepilnīgi, nepabeigti teikumi, neloģiska vārdu secība teikumā.</p>	<p>Nav ievērota latviešu valodas vārdu pareizrakstība (īso un garo patskaņu, divskaņu pareizrakstība vārdos un vārdformās, pareizs līdzskaņu lietojums vārdu saknē, galotnē un vārdformās, piedēkļu un piedēkļu lietojums vārdos un vārdformās, diakritiskās zīmes trūkums). Nav ievēroti literārās valodas vēsturisko miju nosacījumi. Kopā/šķirti rakstāmi vārdi. Lielo sākumburtu lietošana saliktajos nosaukumos, īpašvārdu rakstība. Svešvārdu pareizrakstība, cittautu īpašvārdu atveide. Vārdu saīsināšana. Vārdu dalīšana pārņemšanai jaunā rindā. Neuzmanības kļūdas (izlaisti/lieki/pārstafti burti, trūkst galotnes utt.). Latviešu valodas alfabētam neatbilstošu burtu lietojums.</p>

2. pielikums. Piekļuves nosacījumu materiālu vērtēšanas kritēriji

Eseja (46 punkti)

Vērtēšanas kritēriji – 40 punkti (iegūtajai punktu summai tiek piemērots koeficients, $40 \times 1,15 = 46$ punkti)

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, līmenis, punkti			
	I	II	III	IV
1. Temata atklāsme (kopā 8p.)*** 1.1. Temata izpratne un vērtējums (4p.)	1 punkts Temats atklāts virspusīgi, vērojama novirze no tā, temata aktualitāte nav nosaukta.	2 punkti Temats ir daļēji atklāts – tas ir sašaurināts vai paplašināts; temata aktualitāte ir nosaukta.	3 punkti Temats ir izprasts un pietiekami izvērsti; temata aktualitāte ir raksturota.	4 punkti Temats ir izprasts un oriģināli izvērsti; temata aktualitāte ir raksturota un pamatota.
1.2. Tematā risinātā problēma (4p.)	1 punkts Problēma pieminēta vispārīgi, frāžaini.	2 punkti Problēma ir nosaukta, trūkst loģiska pamatojuma un personiskā vērtējuma.	3 punkti Problēma ir skaidra, loģiski pamatota; ir patstāvīgi spriedumi, kas ietver personisko vērtējumu.	4 punkti Problēma ir skaidra, loģiski pamatota, ir piedāvāts risinājums, patstāvīgi spriedumi izriet no personiskās pieredzes, var būt arī netipisks skatījums.

<p>2.Argumentēšana*** (kopā 8p.) 2.1. Argumentu saikne ar tematu (4p.)</p>	<p>1 punkts Formulēti apgalvojumi, kas nav saistīti ar tematu vai pieteikto problēmu.</p>	<p>2 punkti Formulēti vispārīgi vai sašaurināti apgalvojumi, kas daļēji atbilst tematam un pieteiktajai problēmai.</p>	<p>3 punkti Formulētie apgalvojumi atbilst tematam un pieteiktajai problēmai. Viens no apgalvojumiem ir pārāk vispārīgs vai sašaurināts.</p>	<p>4 punkti Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pārlicinoši atbilst tematam un pieteiktajai problēmai.</p>
<p>2.2. Argumentu izvērsums (4p.)</p>	<p>1 punkts Argumenti pierādīti ar vienpusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem. Kultūras faktu nav.</p>	<p>2 punkti Argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi. Izvērsti viens kultūras fakts, pieļaujamas 2 faktu kļūdas.</p>	<p>3 punkti Argumenti pamatoti ar iederīgiem pierādījumiem, izmantojot faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti ar savu pieredzi. Izvērsti 2 vai 3 kultūras fakti, ir pieļaujama maznozīmīga faktu kļūda, kas neietekmē saturu.</p>	<p>4 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem. Mērķtiecīgi izvēlēti un izvērsti vismaz 3 kultūras fakti, tie vispārināti un pēc nepieciešamības papildināti ar savu pieredzi. Faktu kļūdu nav.</p>
<p>3. Teksta struktūra un apjoms (4p.)***</p>	<p>1 punkts Teksta struktūra nav atbilstoša žanram; daļums rindkopās neprecīzs, nepārdomāts vai/ un haotisks. Teksts neatbilst prasītajam apjomam (150-249 v.). <i>Valodas kvalitātes kritēriju kļūdu skaitu reizina ar 2.</i></p>	<p>2 punkti Teksta struktūra daļēji atbilst žanram; daļījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvēsta; trūkst tematiskas pārejas. Teksts daļēji atbilst prasītajam apjomam – (250–299 v.).</p>	<p>3 punkti Teksta struktūra pamatā atbilst žanram; teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots daļījums rindkopās. Teksts atbilst prasītajam apjomam (300–350 v.). Pārsniegts apjoms neietekmē vērtējumu.</p>	<p>4 punkti Teksta struktūra atbilst žanram; teksta uzbūve ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir tematiski saistītas; ir ievērots daļījums rindkopās. Teksts atbilst prasītajam apjomam (300–350 v.). Pārsniegts apjoms neietekmē vērtējumu.</p>

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

<p>4. Individualitāte un radošums (4p.)***</p>	<p>1 punkts Teksts ir stereotipisks un šablonisks.</p>	<p>2 punkti Tekstā fragmentāri vērojamas autora individualitātes vai radošuma izpausmes.</p>	<p>3 punkti Teksta saturā izpaužas autora individualitāte un/vai radošums.</p>	<p>4 punkti Tekstā pārliecinoši izpaužas autora individualitāte, personība, uzskati un redzesloks.</p>
<p>5. Vārdu krājums un stils (4p.)** <i>(skat. tabulu "Kļūdu veidi" pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem)</i></p>	<p>1 punkts Vārdu krājums vienveidīgs, tas apgrūtina teksta uztveri. 7 – 10 kļūdas*. Nav ievērots vienots teksta stils; izteiksmes līdzekļi izmantoti haotiski.</p>	<p>2 punkti Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atkāpes no valodas stila, tas neapgrūtina teksta uztveri. 4 – 6 kļūdas. Daļēji ievērots teksta stils; izteiksmes līdzekļu izvēlē nav vērojams mērķtiecīgs nolūks.</p>	<p>3 punkti Vārdu krājums ir pārdomāts, funkcionāli un semantiski precīzs. 1-3 kļūdas. Teksta stils ir ievērots; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti un stilistiski iederīgi.</p>	<p>4 punkti Vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski precīzs (<i>individuālā valodas stila pazīmes</i>). Nav kļūdu. Teksta stils ir pārdomāts; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, stilistiski iederīgi un iedarbīgi.</p>
<p>6. Gramatikas normas (4p.)** <i>(skat. tabulu "Kļūdu veidi" pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem)</i></p>	<p>1 punkts 7 -10 kļūdas.*</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1 – 3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Ievēroti vārdu veidošanas, vārdu formu un teikumu veidošanas, teikuma daļu attieksmju nosacījumi. Nav kļūdu.</p>

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

<p>7. Ortogrāfijas normas (4p.)** <i>(skat. tabulu "Kļūdu veidi" pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem)</i></p>	<p>1 punkts 7 -10 kļūdas.*</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1 – 3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>
<p>8. Interpunkcijas normas (4p.)</p>	<p>1 punkts 7 -10 kļūdas*</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas</p>	<p>3 punkti 1 – 3 kļūdas</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>

Teksta analīze

Vērtēšanas kritēriji (40 punkti)

Kritērijs/līmenis	I	II	III	IV
Izvēlētais teksts				
1. Temata izpratne, individualitāte un/vai radošums	1 punkts Temats nav raksturots vai raksturots virspusīgi. Teksts ir stereotipisks, šablonisks.	2 punkti Temats ir sašaurināts vai paplašināts. Tekstā fragmentāri vērojamas autora individualitātes vai radošuma izpausmes.	3 punkti Temats ir pietiekami raksturots teksta saturā. Teksta saturā izpaužas autora individualitāte un/vai radošums.	4 punkti Temats ir pietiekami raksturots un saistīts ar kādu sabiedrībā būtisku problēmu. Tekstā pārliecinoši izpaužas autora individualitāte, personība, uzskati un redzesloks.
2. Kultūras fakti/ zīmes/ simboli, to kontekstuālā nozīme	1 punkts Daļa no tekstā lietotajiem kultūras faktiem/zīmēm/simboliem ir identificēta.	2 punkti Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/zīmes/simboli ir identificēti, ir vispārīgi iezīmēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu.	3 punkti Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/zīmes/simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu.	4 punkti Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/zīmes/simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu, piedāvāts salīdzinājums ar citiem kultūras faktiem/zīmēm/ simboliem plašākā kontekstā.
3. Žanrs un tekstu kompozīcija	1 punkts Žanrs ir nosaukts, bet nav raksturots, kompozīcijas elementi nav aplūkoti.	2 punkti Žanrs ir nosaukts un vispārīgi raksturots, pieminēti atsevišķi kompozīcijas elementi.	3 punkti Žanrs ir nosaukts, minētas raksturīgas pazīmes, tekstu kompozīcija ir izprasta, analizēta.	4 punkti Žanrs ir nosaukts un precīzi raksturots, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta.
4. Autora valodas stils	1 punkts Ir nosaukti vispārīgi izteiksmes līdzekļi, kas neraksturo autora valodas stilu.	2 punkti Ir nosaukti un vispārīgi, stereotipiski raksturoti izteiksmes līdzekļi.	3 punkti Raksturoti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.	4 punkti Prasmīgi raksturoti un vērtēti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

Skolēna veidotais analīzes teksts				
5. Argumentu pierādīšana	1 punkts Argumenti pierādīti ar vienusējīgiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.	2 punkti Argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.	3 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot precīzus faktus, papildinot ar savu pieredzi, ja tas ir nepieciešams	4 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos faktus, tos vispārinot un papildinot ar savu pieredzi, ja tas ir nepieciešams
6. Teksta struktūra	1 punkts Teksta struktūra nav ievērota: daļījums rindkopās ir neprecīzs, nepārdomāts vai/un haotisks.	2 punkti Teksta struktūra ievērota daļēji: daļījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvērsta; trūkst tematiskas pārejas starp teksta daļām.	3 punkti Teksta struktūra ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots daļījums rindkopās	4 punkti Teksta struktūra ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir precīzi tematiski saistītas; ir ievērots daļījums rindkopās.
7. Vārdu krājums un stils** <i>*11 un vairāk kļūdas – 0 punktu (skat. tabulu “Kļūdu veidi” pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem)</i>	1 punkts Vārdu krājums vienveidīgs, neprecīzs, tas apgrūtina teksta uztveri, nav ievērots vienots valodas stils. 7–10* kļūdas.	2 punkti Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atsevišķas vārdu izvēles un stila neprecizitātes, tas neapgrūtina teksta uztveri. 4–6 kļūdas.	3 punkti Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, vienots stils ir ievērots; izteiksmes līdzekļi ir pārsvarā mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi. 1–3 kļūdas.	4 punkti Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, pārdomāts, daudzveidīgs, izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, iederīgi un iedarbīgi (<i>individuālā valodas stila pazīmes</i>). Nav kļūdu.
8. Gramatikas normas** <i>*11 un vairāk kļūdu – 0 punktu (skat. tabulu “Kļūdu veidi” pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem)</i>	1 punkts 7–10* kļūdas.	2 punkti 4 – 6 kļūdas.	3 punkti 1–3 kļūdas.	4 punkti Ievēroti vārdu veidošanas, vārdu formu un teikumu veidošanas, teikuma daļu attiecsmju nosacījumi. Nav kļūdu.

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

<p>9. Ortogrāfijas normas** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu <i>(skat. tabulu “Kļūdu veidi” pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem)</i></p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>
<p>10. Interpunkcijas normas** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu</p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>

Diskusiju forums

Vērtēšanas kritēriji (28 punkti)

Kritērijs/līmenis	I	II	III	IV
1. Temata izpratne	1 punkts Temats nav raksturots vai raksturots virspusīgi. Nav izprotams autora viedoklis.	2 punkti Temats ir sašaurināts vai paplašināts. Autora viedoklis ir formulēts, tomēr tas ir neskaidrs, balsīts trafaretās, vispārīgās atziņās, vietumis pretrunīgs.	3 punkti Temats ir pietiekami raksturots. Diskusijas tekstā labi atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.	4 punkti Temats ir pietiekami raksturots un saistīts ar kādu sabiedrībā būtisku problēmu. Diskusijas tekstā pārliecinoši atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.
2. Žanrs un tekstu kompozīcija	1 punkts Žanrs ir nosaukts, bet nav raksturots, kompozīcijas elementi nav aplūkoti.	2 punkti Žanrs ir nosaukts un vispārīgi raksturots, pieminēti atsevišķi kompozīcijas elementi.	3 punkti Žanrs ir nosaukts, minētas raksturīgas pazīmes, tekstu kompozīcija ir izprasta, analizēta.	4 punkti Žanrs ir nosaukts un precīzi raksturots, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta.
3. Autora valodas stils	1 punkts Ir nosaukti vispārīgi izteiksmes līdzekļi, kas neraksturo autora valodas stilu.	2 punkti Ir nosaukti un vispārīgi, stereotipiski raksturoti izteiksmes līdzekļi.	3 punkti Raksturoti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.	4 punkti Prasmīgi raksturoti un vērtēti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.
Skolēna veidotais diskusijas teksts				
4. Argumentu pierādīšana	1 punkts Argumenti pierādīti ar vienusējīgiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem. Uzsvars likts pārsvarā tikai uz vienu argumentu.	2 punkti Argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.	3 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot precīzus faktus, papildinot ar savu pieredzi, ja tas ir nepieciešams	4 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos faktus, tos vispārinot un papildinot ar savu pieredzi, ja tas ir nepieciešams

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

		Izvēsta vai sašaurināta kāda diskusijas argumenta vai diskusijas teksta daļa.		
5. Teksta struktūra	1 punkts Teksta struktūra nav ievērota: daļījums rindkopās ir neprecīzs, nepārdomāts vai/un haotisks.	2 punkti Teksta struktūra ievērota daļēji: daļījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvērsta; trūkst tematiskas pārejas starp teksta daļām.	3 punkti Teksta struktūra ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots daļījums rindkopās	4 punkti Teksta struktūra ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir precīzi tematiski saistītas; ir ievērots daļījums rindkopās.
6. Diskusijas teksta valoda	1 punkts Valoda ir vispārīga, stereotipiska, ir daudz kļūdu vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; ir nepietiekama valodas stila izjūta.	2 punkti Valoda pamatā ir skaidra, ir atkāpes vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; izvēlētais valodas stils nav vienots.	3 punkti Valoda ir skaidra, precīza, ir nebūtiskas atkāpes vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; izvēlētais valodas stils ir vienots.	4 punkti Valoda ir ļoti skaidra, vārdu un teikumu lietojums ir precīzs un nav pareizrakstības kļūdu; izvēlētais valodas stils ir vienots un pārliecinošs.
7. Diskusijas dalībnieka prasme iesaistīties dialogā/ polilogā	1 punkts Neiesaistās diskusijā, bet darbojas no citiem neatkarīgi. Spēj izteikt savu viedokli, bet nespēj atbildēt uz oponentu jautājumiem.	2 punkti Daļēji prot iesaistīties dialogā/polilogā, cieņpilni izturoties pret sarunas dalībniekiem. Daļēji prot atbildēt uz oponentu jautājumiem. Iesaistās diskusijā un argumentācijā, izmantojot tiesiskos un juridiskos pamatprincipus.	3 punkti Prot iesaistīties dialogā/polilogā, cieņpilni izturoties pret sarunas dalībniekiem. Prot atbildēt uz oponentu jautājumiem, virzīt diskusiju. Iesaistās diskusijā un argumentācijā, izmantojot tiesiskos un juridiskos pamatprincipus.	4 punkti Prot organizēt dialogu/polilogu un iesaistīties tajā, cieņpilni izturoties pret sarunas dalībniekiem. Prot plaši un daudzveidīgi atbildēt uz oponentu jautājumiem, mērķtiecīgi virzīt diskusiju. Iesaistās diskusijā un argumentācijā, izmantojot tiesiskos un juridiskos pamatprincipus.

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību saturs apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

Recenzija

Vērtēšanas kritēriji (36 punkti)

Kritērijs/līmenis	I	II	III	IV
1. Temata izpratne	1 punkts Temats nav raksturots vai raksturots virspusīgi. Nav izprotams autora viedoklis.	2 punkti Temats ir sašaurināts vai paplašināts. Autora viedoklis ir formulēts, tomēr tas ir neskaids, balsīts trafaretās, vispārīgās atziņās, vietumis pretrunīgs.	3 punkti Temats ir pietiekami raksturots. Labi atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.	4 punkti Temats ir pietiekami raksturots un saistīts ar kādu sabiedrībā būtisku problēmu. Pārliecinoši atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.
2. Žanrs un teksta kompozīcija	1 punkts Žanrs ir nosaukts, bet nav raksturots, kompozīcijas elementi nav aplūkoti.	2 punkti Žanrs ir nosaukts un vispārīgi raksturots, pieminēti atsevišķi kompozīcijas elementi.	3 punkti Žanrs ir nosaukts, minētas raksturīgas pazīmes, tekstu kompozīcija ir izprasta, analizēta.	4 punkti Žanrs ir nosaukts un precīzi raksturots, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta.
3. Autora valodas stils	1 punkts Ir nosaukti vispārīgi izteiksmes līdzekļi, kas neraksturo autora valodas stilu.	2 punkti Ir nosaukti un vispārīgi, stereotipiski raksturoti izteiksmes līdzekļi.	3 punkti Raksturoti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.	4 punkti Prasmīgi raksturoti un vērtēti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.
4. Argumentu pierādīšana	1 punkts Argumenti pierādīti ar vienpusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.	2 punkti Argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.	3 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot precīzus faktus, papildinot ar savu pieredzi, ja tas ir nepieciešams.	4 punkti Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos faktus, tos vispārinot un papildinot ar savu pieredzi, ja tas ir nepieciešams.

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

<p>5. Teksta struktūra</p>	<p>1 punkts Teksta struktūra nav ievērota: dalījums rindkopās ir neprecīzs, nepārdomāts vai/un haotisks.</p>	<p>2 punkti Teksta struktūra ievērota daļēji: dalījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvēsta; trūkst tematiskas pārejas starp teksta daļām.</p>	<p>3 punkti Teksta struktūra ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās.</p>	<p>4 punkti Teksta struktūra ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir precīzi tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās.</p>
<p>6. Vārdu krājums** *11 un vairāk kļūda – 0 punktu (<i>skat. tabulu “Kļūdu veidi” pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem</i>)</p>	<p>1 punkts Vārdu krājums vienveidīgs, neprecīzs, tas apgrūtina teksta uztveri, nav ievērots vienots valodas stils.. 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atsevišķas vārdu izvēles un stila neprecizitātes, tas neapgrūtina teksta uztveri. 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, vienots stils ir ievērots; izteiksmes līdzekļi ir pārsvarā mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi. 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, pārdomāts, daudzveidīgs, izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, iederīgi un iedarbīgi (<i>individuālā valodas stila pazīmes</i>) Nav kļūdu.</p>
<p>7. Gramatikas normas** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu (<i>skat. tabulu “Kļūdu veidi” pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem</i>)</p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Ievēroti vārdu veidošanas, vārdu formu un teikumu veidošanas, teikuma daļu attieksmju nosacījumi. Nav kļūdu.</p>
<p>8. Ortogrāfijas normas** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu (<i>skat. tabulu “Kļūdu veidi” pēc tekstu analīzes vērtēšanas kritērijiem</i>)</p>	<p>1 punkts 7–10* kļūdas.</p>	<p>2 punkti 4 – 6 kļūdas.</p>	<p>3 punkti 1–3 kļūdas.</p>	<p>4 punkti Nav kļūdu.</p>

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību saturs apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

9. Interpunkcijas normas** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu	1 punkts 7–10* kļūdas	2 punkti 4 – 6 kļūdas.	3 punkti 1–3 kļūdas.	4 punkti Nav kļūdu.
--	---------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	-------------------------------

Jaunrades darbs

Vērtēšanas kritēriji (punkti tiek piešķirti atbilstoši konkrēta uzdevuma specifikai)

Kritērijs	I	II	III	IV	
Ideja un saturs	Ideja, doma ir neskaidra un tikai daļēji atbilst uzdevumam.	Ideja, doma pausta atbilstoši uzdevumam, bet neskaidri.	Darbā ir nolasāma galvenā ideja, doma, tā pausta atbilstoši uzdevumam. Darbs pauž personisku, neatkarīgu skatījumu tēmas, tēla risinājumā.	Darbā ir nolasāma galvenā ideja, doma, tā pausta atbilstoši uzdevumam. Darbā ir apvienotas savstarpēji atšķirīgas idejas, domas, kas veido ko jaunu, darbs pauž unikālu* skatījumu tēmas, tēla risinājumā. *unikāls - darbs saturiski atšķiras no citu vienaudžu un citiem iepazītajiem darbiem, kas risinājuši līdzīgu problēmu/tēmu.	<ul style="list-style-type: none"> <i>Oriģināls, nestandarta, negaidīts risinājums (rada emocionālu pārdzīvojumu, pārsteigumu; tāds, kas neatkārtojas)</i> <p><i>Ideja un saturs atbild uz jautājumiem: Kas? Ko?</i></p>

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

<p>Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi</p>	<p>Darbā izmantotie izteiksmes līdzekļi nav atbilstoši darba galvenajai idejai, domai un dotajam uzdevumam. Tehnika, mācību priekšmetam raksturīgās stratēģijas lietotas pavirši (nekārtīgi, nepārdomāti).</p>	<p>Darbā izmantotie izteiksmes līdzekļi ir atbilstoši darba galvenajai idejai, domai un dotajam uzdevumam. Tehnika, mācību priekšmetam raksturīgās stratēģijas lietotas pārdomāti, bet neprecīzi.</p>	<p>Darbā izmantotie izteiksmes līdzekļi ir daudzveidīgi* un atbilstoši darba galvenajai idejai, domai un dotajam uzdevumam. Tehnika, mācību priekšmetam raksturīgās stratēģijas lietotas pārdomāti, rūpīgi, prasmīgi.</p> <p>*daudzveidīgi - atbilstoši tēmai, specifikai un saglabājot samērīgumu.</p>	<p>Darbā izmantotie izteiksmes līdzekļi ir daudzveidīgi*, neierasti savienoti un atbilstoši darba galvenajai idejai, domai un dotajam uzdevumam. Tehnika, mācību priekšmetam raksturīgās stratēģijas ir atjautīgi* un neparasti pielāgotas/apvienotas. Kombinējot dažādus izteiksmes līdzekļus, ir panākts kopveselums.</p> <p>*atjautīgi - ar mērķtiecīgu izdomu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>TĒLS (oriģināls, neikdienišķs, ...)</i> • <i>TĒLU SISTĒMA/ ATTIECĪBAS (neparastas, organiski atklāj autora ideju)</i> • <i>PROBLEMĀTIKA (aktuāla)</i> • <i>VALODA (precīzi atklāj autora ideju/individualitāti, darba intonāciju)</i> • <i>TĒLAINĀS IZTEIKSMES LĪDZEKĻI (netradicionāli, oriģināli, papildgaita autora ideju/individualitāti)</i> • <i>TELPA/ LAIKS (precīzi raksturo tēlu, tēlu attiecības, atklāj darba noskaņu, intonāciju, ideju)</i> <p><i>Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi atbild uz jautājumiem: Kādā veidā? Ar kādiem līdzekļiem?</i></p>
---	--	---	---	---	--

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2024./2025.m.g.

Kompozīcija/ Uzbūve	Darbs ir sadrumstalots, darba daļas nav savstarpēji saistītas.	Darbam ir struktūra, tā atsevišķās daļas vēl nav savstarpēji saistītas, doto uzdevumu īsteno daļēji.	Darbam ir struktūra un darba atsevišķās daļas, elementu izkārtojums veido kopveselumu, sasniedz uzdevuma mērķi.	Darbam ir struktūra un darba atsevišķās daļas, elementu izkārtojums ir savstarpēji saistīts un papildinošs; veido kopveselumu.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>trīsdaļīguma princips</i> • <i>kompozicionālā attīstība (ir problēma, konflikts, jautājums un risinājums)</i> • <i>iekļaujas laikā un telpā (apjomā)</i> <p><i>Kompozīcija, uzbūve atbild uz jautājumiem: Kā? Cik samērīgi?</i></p>
Jaunrades darba valoda	Valoda ir vispārīga, stereotipiska, ir daudz kļūdu vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; ir nepietiekama valodas stila izjūta.	Valoda pamatā ir skaidra, ir atkāpes vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; izvēlētais valodas stils nav vienots.	Valoda ir skaidra, precīza, ir nebūtiskas atkāpes vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; izvēlētais valodas stils ir vienots.	Valoda ir ļoti skaidra, vārdu un teikumu lietojums ir precīzs un nav pareizrakstības kļūdu; izvēlētais valodas stils ir vienots un pārlicecinošs.	